

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELES-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Hegedüs István.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER JÁNOS.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petít soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakása bel-farkasutca 15. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútea, 7. sz. a.) küldendők.

A Zichy-féle népnevelési egyletek.

(Folytatás.)

Ime, a művelt külföldön vannak már népnevelési egyletek: a példa von, a kor intő szava szólít, hogy ilyenek létesítésére mi is munkához kezdjünk. Gróf Zichy Jenő iránt, ki nagy és köztiszteletben álló nevének az ügy részére kölcsönzésével — merem hinni — a siker nagy részét biztosította; ki közhasznú ténykedésével példát adólag igazolja Channing-nek azon szavait, hogy „soha sem azok a reformatorok és a nép legjobb vezetői, kik hozzá lehajlanak, hanem azok, kik magosan állanak és a népet is oda édesgetik“ —, fejezzük ki osztatlan tiszteletünket tervezetnek egyhangu elfogadásával.

Nem akarom eltitkolni ugyan, hogy lelki szemem szintén — mint sok másnak — óriási akadályokat látnak a gyakorlati kivitel útjában; azt is tudom, hogy az önzök, a nemesebb eszmékért nem lelkesülők és mindent én-jök utilismusának mértékével mérlegelők hidegen fordulnak el, sőt tán gunynyal kísérik törekvésünket: de nekünk philosophiai lélekkel felül kell emelkednünk az ilyenek egyoldalú felfogásán, — míg az akadályokkal szemben nem szabad felednünk a világirodalom egyik legkiválóbb munkásának a következő bátorító szavait: A külső nehézség éppen annyiban hátrál és enyészik el előttünk, a mennyiben a valódi haladásra hajlandók vagyunk, a mennyiben saját emelkedésünk nagy eszméje lelkünket elfoglalja.

A Zichy-féle tervezet pártolásának s a népnevelési egyletek életbe léptetése érdekében a tanító-testületek közreműködésének szükségességét olyan nagy fontosságú érdekek parancsolják, melyeket Magyarország tanító-testületeinek ignorálni nem szabad. Bátor lesznek ezek közül jelen alkalommal csak egy párra felhívni pályatársaim jó akaratu figyelmét.

1. Nem csak a történelem intő szava, hanem a XIX-ik század szelleme által, a multtól amnyira elütőleg létrehozott állami és társadalmi viszonyaink jelen alakja is arra a meggyőződésre vezettek korunkat, hogy valamely nemzet életének egyetlen biztosítóka a minden rétegére kiható műveltség. Más alakja van a világnak ma, mint a milyen alakja volt csak félszázaddal is előbb. Ezelőtt egyesekről, most az egészről; ezelőtt egy rész kívánságáról, most mindenkinek jogairól beszélünk. Megváltoztak az idők! A politikai fejlődés az állam sorsát a nép kezébe juttatta; a nép ítéllete, véleménye, érzései azon nagy hatalmak, melyekkel egy ország boldogulhatásának nagy kérdésében számolni kell. Hiába léptetünk életbe ily körülmények közt modern igazságszolgáltatást, brillians közigazgatást, hiába producál a tudomány korszakot alkotó műveket: a békés fejlődés, egyetemleges előhaladás és a tartós állapotok iránt való minden reményünk hiu ábránd, ha a néptömeg valódi emelésén nem munkálunk, mert ennek tudatlansága a társadalmat minden perczen elrombolható vihart hord méhében. — Ezért mondja Laboulay, hogy „valamely állam csak annyit ér, mennyit alkotó elemei, az egyének érnek.“ És jegyezzük meg, hogy e helyes ítélet nem csak a jövő állapot tökéletesebb előkészítésére szólít, hanem a jelen helyzet javítását is kötelességünké teszi. Nem elég azért csak arra hivatkozzunk, hogy mi éppen egy derekabb generatio megteremtésére fáradozunk; ha hazánk felvirágzását, nemzetünk boldogságát igazán szívünkön hordozzuk, a ma fungens nép emelésében is részt kell vennünk, ne hogy egy megpróbáltatás az életképebb generatio előteremtéséig készületlenül találjon. A munka bizonyára nem fog egyelőre könnyen menni, de, ne csüggedjünk, mert az a fa, melyet századokig mesterségesen nyestek, nem is lehet hogy egy éjjel szabad és erős ágakat hajtson —, aztán a feladat megoldása nem egy gyenge tanító-testületre

van bizva, hanem a nagy társadalom van közös actiora felszólítva.

2. De a nevelés-oktatás sikeresebb megoldhatása tekintetéből is nagyon óhajtandó lenne, ha hazánkban mielőbb életbe léptetnének a népnevelési egyletek.

Hogy a nagy haladás mellett is, mit közoktatás-ügyünk a legutóbbi 12 év alatt tett, még mily messze vagyunk mi azon állapottól, a midőn új alkotásokra többé szükségünk nem leend, hanem csak a meglevők tökéletesítése, javítása vár gondjainkra, azt legszorosabban bizonyítják azon rideg számok, melyekre gróf Zichy iratában hivatkozik, s melvet legyen szabad nekem is e helyen idéznem. Nevezetesen:

a) A tanköteles gyermekből több mint 600,000, tehát közel $\frac{1}{3}$ -ad része évenként még semmi oktatásban nem részesül.

b) Az iskolások sok helyütt a törvényes 6 év helyett csak 3—4 évig járnak iskolába.

c) Ezeknek fele része ismét csak a téli hónapokban jár iskolába.

d) Az 1873-ik évben több mint 300,000, 1874-en közel 200,000 iskolásnak nem volt könyve.

e) Az iskola mulasztók száma 1872-ben több mint másfél millió volt, 1874-ben pedig egy millió felül.

f) 1873-ban az iskolából kilépett 378,000, és 1874-ben kilépett 427,000 tanuló közül $\frac{3}{4}$ -ed rész csak irni és olvasni; $\frac{1}{4}$ -ed rész pedig csak olvasni tudott.

g) 212 egyenként 5000 lélekszámot meghaladó nagy községben még 1876-ban, tehát a törvény 8-ik évi fennállása után s valószínűleg még ma sincsen felsőbb nép-, és polgári iskola.

h) A tankötelesek számához aránylag még mintegy 7000 iskola és ugyanannyi tanító hiányzik.

i) Az alkalmazott tanítónak egyharmad része nem egészen képesítettekből áll.

k) A létező 15,387 iskola közül igen kevés van ma is a törvény rendeletének egészen megfelelőleg berendezve, jelesen: hogy azokban a mezői gazdaság, kertészet és ipar köréből annyira szükséges gyakorlati utmutatások is adatnának elő, és testgyakorlatok is tartatnának.

Megdöbentőleg, de egyszersmind — úgy hiszem — munkára serkentőleg is szólnak e számok t. pályatársak hazánk népoktatás ügyének állapotáról. A megmunkálni váró tér óriási nagysága meggyőzhet, hogy a czél e haza minden hű fiának együttes közreműködésével érhető el.

Hát a szorosan vett nevelés ügyével hogy állunk? Feltaláljuk-e társadalmunkban azt a valódi nemes finomságot, mely egyesíti a műveltség két fő elemét: az önbecsülést s mások jogai és érzelmei iránti gyöngéd tekintetet?

Zichy irata közerkölcsi viszonyaink állapotát illetőleg is számokkal felel. „A bírósági statisztikai adatok szerint hazánkban büntett, vétség és kihágási erkölcs-

telenség miatt több mint 250 ezer egyén kerül évenként vád alá, mi más kultur államokkal egybehasonlítva hallatlan egy szám; — minden 50 lélekre jön tehát egy vádlott! kinek rendszeren több mint $\frac{2}{3}$ -ad része sem irni, sem olvasni nem tud,

Kiss Sándor.

(Folytatjuk.)

Szemelvények.

— Közli E. Indali Péter. —

1.

„A jellem bárminő tökélyéhez a mag csak a család kebelében vethető el.“

Humbold Vilmos.

2.

„A családi élet melegében tenyészhetnek fel és gyökerezhetnek azon erények, melyek a nemzetet, államat föntartják, vagy mint Rousseau Emiljében mondja: természeti alap kell a conventio (állami) kapcsolatai fentartásához; a testvérek, rokonok iránti szeretet alapeleme az állam vagy hon iránti szeretetnek; a család, a kis hon, mely a szívet ama nagy hazához köti; jó fiu, jó férj, jó atya lehetnek csak jó polgárok.“

Imre Sándor. Nemz. és nevelés.

3.

„A családi tüzhelynek van legelső és legfontosabb befolyása az alakuló emberre és polgárra; ott kell megtanulni a gyermeknek legelőbb is szüleit tisztelni és szeretni. Ha e két erényt a család meggyökereztetni nem képes, a nemes érzelmek forrása a szívben talán örökre kiszáradva marad.“

Az élet ereje és bája abban áll, hogy kötelességeinket kedvvel és szeretettel teljesítsük, ezt munkás, értelmes és erkölcsös család körben lehet legbiztosabban elsajátítani.“

Amicus (Sámi) Ellenőr. 1870. 3. sz.

4.

„A lélek, még a megnőttéké is, annál inkább a feljldő gyermeké, fogékony minden külső hatás iránt s mert nála szellemi és erkölcsi önállóság még nincs, e hatások képezik szellemi, erkölcsi élete tényezőit. Bármit lát, hall, tapasztal, az nála benyomást tesz, ennek alapján fűzi ösztönszerüleg, sőt kezdetben egészen öntudatlanul saját további érzéseit, hajlamait, gondolatjait. Ily hatást a gyermekre nemcsak a tanító, nemcsak az iskola, hanem minden egyéb körülmény is, melylyel érintkezik s legtöbbet a családi kör, melylyel legtöbbet s legbensőbbben érintkezik, gyakorol.“

Népt. I. (Környei) 1868. 5. sz. 66. l.

5.

„A legtöbb iskolának az a gyengéje, hogy erejének java rajta kívül: a családi életben rejlik. Ha a

családok olyanok lennének, minőknek lenniök kellene, az iskolák földi paradicsomok volnának.

Thaulow.

6.

„Hogy, hogy nem, valaminek kell történni, egyesületi uton vagy máskép; mert meggyőződhetünk, hogy míg a családok komolyabban nem veszik nevelői tisztóket, előttök nem tartják, hogy az iskolai oktatást gyámolítunk kell, nevelésben a tanintézetekkel összeműködniök — nem mint most történik, ellenök hatniök — iskoláinkkal czélt nem érünk. Ezek szelleme nem lesz élő és hatályos sem tudomány közlésére, sem nemzetiség fentartására.

Imre S.

7.

„Küzdelmes korunkban szükségesebb mint valaha, hogy a család menhely lehessen, melynek kebelében fáradságos küzdelmeink és megtört reményeink után némi nyugalmat találjunk.

De hogy ez így lehessen, úgy kell nevelnünk a nőket, hogy minden magasztos emberi és polgári érényeket ismerjenek és tiszteljenek; hogy a családot és társadalmat nemesíteni és összetartani tudják; hogy a kitarító elvhüségét a gyáva maga megadásnál, az öszintességet a ravaszságnál, a valóságot a látszatnál és a szerénységet a nyegleségnél föbbre becsüljék.

A családi boldogságra értelmi és erkölcsi képzettség nélkül a leggazdagabb nőhozomány sem elégséges.

Sámi László.

Rómában:

„Scito dominum pro tota familia rem divinam facere.“

Cato.

A család fő ura egész familiájának, papja házi vallásának.

Dr. Vécsey.

(Folytatjuk.)

A földrengésről a népiskolákban.

A m. év. okt. hó 3-án Erdélyen és nov. 9-én az az ország nyugati részén átvonult földrengés örökre emlékezetes marad azokra nézve, kik azt szerencsések avagy [szerencsétlenek valának érezni. E nagyszerű és nálunk így nagy mértékben ritkán nyilvánuló természeti tünemény megérdemli, sőt szükségessé teszi, hogy nem csak a tudományos egyetemek polgárai, hanem a népiskola növendékei is megfelelő ismeretet szerezzenek róla. A köznép tudatlansága, előlőítélete és babonás féltelme legszembetűnőbb mértékben földrengés alkalmával nyilatkozik. A sötét tudatlanságot eloszlatni, a népet s annak gyermekét fölvilágosítani, a népiskolának egyik elengedhetlen kötelessége. Ezen kötelességének pedig akkor felelhet meg legbiztosabban, ha az a l k a l m a t, mely alatt az érdeklődés fokozott mértékben nyilvánul,

lelkiismeretesen felhasználja. A kedvező alkalom meg volt. Elszalasztani kezünkben nagy gyávaságra s még nagyobb restségre mutatna. A felolvasások is egyes községekben, városokban és falukban megtennék a kívánt szolgálatot. Azonban legjobb és legbiztosabb talaj e tekintetben is a népiskola s itt különösen az ismétlő iskola, mely legbiztosabb és legtermészetesebb kapcsol a család és iskola között. — Hogy mennyit és körülbelől mily módon kellene a népiskola felsőbb osztályaiban s még inkább az ismétlő iskolában, a növendékekkel, a földrengésről közölni, elmondom a következőkben. A ki másként és helyesebben szól, szívesen és köszönettel vesszük.

Lássuk tehát!

Ha kezemmel az asztalra ütök, ez rezgésbe jó s a rajta levő tárgyak, könyv, kalap, irónok stb. mind megmozdulnak. Ha az ütés erős lesz, akkor a tárgyak felugrának sőt le is gurulnak. Ha egy nagy sulyokbottal a padlóra ütök, az egész tanterem megrezdül. Ha ez ütést valaki a hijuban (padlás) végezné, az egész ház megrezdülne; a poharak összekocognának, az ablakok rezegnének stb. Ha az utcán terhelt szekér gördül le, az utcának bizonyos része s a közel fekvő épületek mind megrezdülnek. Még nagyobb területen érezhető a rengés akkor, midőn a terhelt vasuti nehéz kocsi tova robognak. Mikor az erdő lejtős oldalán nagy tönköket hengeritenek le, a lejtőnek jelentékeny része megrezdül. Ilyenkor a fák levelei rezegnek stb. A ki közületek patak vagy folyó partján járt. bizonyára észrevette, hogy a víz a partot alámossa, minek következtében az beszakad s ez esés alkalmával a partnak jelentékeny része rendül meg. Ilyen forma változások nem csak a felszínen, hanem a föld belsejében is történnek. A források vize p. mely nyáron át a mezei fáradt munkásoknak oly kellemes üdítőül szolgál, gyakran igen hosszú utat tesz a föld sötét mélyében s igen sok akadálylyal kell megküzdenie, míg felszínre kerül. Ezen akadályokat a földkérgét alkotó sziklacsemek képezik. Ezeket ott bent évek hosszú során nyaldossák s gyakran több mértföldnyi hosszú és széles üregeket hoznak létre. Ha a vizmosás folyton és sok ideig tart az üreg felső boltozata, vagy oldala, isszonyu morajjal szakad le s oly erővel esik alá, hogy az egész környéket sőt az egész országot is megrázkodtatja. S ez a földrengés, melyet a közelmúltban ti is mindannyian észleltetek. Ha a víz működéséhez hozzá számítjuk meg azon erőt, melyet a földben folyton fejlődő s igen nagy fesz erővel bíró gázok a föld belsejére a különféle sziklafajokra s általában a kőzetekre gyakorolnak, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy a földrengést, e szörnyű természeti tüneményt nem valamely természetfölötti szellem idézi elő.

A földrengések a föld különböző területein, szárazon úgy, mint vizen, majdnem mindennaposok, s gyakran oly erővel jelentkeztek, hogy egy másod perc alatt

nem csak egyes házak, hanem virágzó városok dülnek romba a nélkül, hogy a megrémült lakosság menekülhetne. Szomoru például szolgál erre nézve Lissabon, Calabria, Peru, Riobamba s közelebről Zágráb, mely helyeken néhány másod perc alatt sok százezer ember vesztette el életét.

A tudosok három féle földrengésről tesznek említést, u. m. lökéses, hullámzatos, és csavaros, földrengésről. „Ezek között legveszélyesebb az utolsó, melynek következtében a föld legfelső rétegei örvényszerű mozgásba hozatnak, úgy hogy, a felületen levő tárgyak össze-vissza forgatva lesznek, egyes fasorok utczák p. görbére csavartatnak“ (Dr Koch „Ásványtan“).

A földrengés veszélyes voltát növeli azon körülmény, hogy majd nem váratlanul jelenik meg. Azonban némely előjelek, mint a tapasztalat igazolja, mutatkoznak a földrengés megjelenése előtt. Ilyenek az állatok nyugtalansága, némely betegségek, mint szédülés, émelygés stb. (L. „Kelet“ 13 számát!) Mindezek azonban oly gyakori jelenségek, hogy ugyszolva még számításba sem jöhetnek. Biztosabb ezeknél azon föld alatti moraj, mely a rengést néhány perczel*) megszokta előzni s így intő jelül szolgálhat arra, hogy kiki meneküljön a szabadba. A japánok egy, mindezeknél biztosabb figyelmeztetőt találtak fel. Ugyanis tapasztalták, hogy a delej hatását veszti a földrengés bekövetkezte előtt. Ők tehát egy harang fölé delejpatkot illesztenek s ellátják u. n. fegyverzettel, mely a földrengés bekövetkezte előtt a harangra esik. Az így előidézett hangra mindazok, kik a házban vannak, sietnek menekülni ki a szabadba. (L. „Általános tanügyi közlöny“ közelebbi számát.)

A földrengés irányának meghatározásával nektek nem sok ügyetek lehet, de, mivel igen egyszerű és könnyen érthető dolog, szólok arról is röviden. Nézzetek csak ide s figyeljete jó! Az asztal külső szélére felállítom ezen négy iront. Ha most az asztal szélére ráütök, mind a négy iron befelé fog dűlni, tehát szembe azon erővel, mely a mozgást előidézte. Ugyan ez történik nagyban, kün a természetben is. Miből következik, hogy ha a tárgyak északra dűlnek, a rengés is onnan ered. A házak tetejéről a cserép, zsendely stb. azonban a földrengés irányának mentében hullanak alá, miről könnyen meggyőződhetünk, ha az elébb sorba állított ironok tetejére egy-egy gombot illesztünk s az asztal másik szélére ráütünk. Ha két iront az asztal tiszta lapjára s kettőt homokra állítunk s az előbbi ütést ismételjük, tapasztalni fogjuk, hogy a homokra állított ironok hamarabb le fognak dűlni, mint a többiek, miből következtethetjük, hogy földrengés alkalmával a homokon, avagy más laza talajon épült házak nagyobb kárt fognak szenvedni, mint azok, melyek szilárd kőzetten állanak**)

*) L. „Kelet“ 11 sz.

**) Ezen kísérletet, a többek között bemutatta dr. Koch A. s Kolozsvárt tartott felolvasása alkalmával.

Mind ezen egyszerű és könnyen érthető dolgok kifejtése (deductio) elégséges, de egyszersmind szükséges is arra, hogy növendékeink képzelmet, a földrengést illetőleg megszabadítsuk a czethal ostoba mezejétől s a gonosz szellemek hatalmától.

Szentgyörgyi Lajos,
b.-hunyadi tanító.

A csecsszopók elválasztásáról.

Ha az északi sark közeléből Grönland jégtakarata mezőiről az eszkimót kiragadjuk és elvisszük a föld legboldogabb hazájába, még is vissza vágyik irámszarvasához, szánkájához és társaihoz, kikkel az élet sanyaruságai és olykor-olykor ártatlan örömei össze fűzték. Ily nagy a megszokás hatalma.

Hát hogy ha megfordítva áll a dolog, ha a föld legboldogabb hazájából, a legforrobban szerető kebelről szakitunk le valakit, és elvisszük idegen emberek közé, kik fájdalomukat enyhíteni nem képesek, még ha akarják is. Az édes othonból a szerető karok közül kizavart szegény száműzött fájdalománál nincs nagyobb fájdalom.

És ugyan van-e kerek e földön hely, mely oly édesen tápláljon mint az édes anya kebele táplálja a csecsszopó kisedet, van-e nap, mely oly szelid fényt és meleget árásson a föld fiára, mily szeliden az anya tekint kised magzatára, mily gyöngéden az édes anya ápoló karjai ölelik a kisedet. A helyzetével teljesen megelégedett boldogságnak nem igen van találóbb képe, mint egy az anya emlőin játszadozó ép egészséges és szép gyermek.

A boldogság azonban nem tart sokáig. A durva érzéketlen atya, az orvos, egyik vagy másik tekintélyes rokon ki mondja a végzetes szót „el kell választani.“ A szegény anya, bár saját vérével táplálja kisedeit, ellent áll, hetekért napokért esedez ártatlan kisede részére.

A gyermek boldogsága oly édes az anyai szívnek és az ő gyermeke oly boldog kebelén.

De hiában minden kifogás, minden esdeklés. A házi tanács ki mondja „az el kell választani“-t, az anyának engednie kell.

Üditő édes álom után felébred a kised, felnyitnak szemei. A feljövő nap szelid fényvel kandikál be az ablakon, épen mint tegnap és tegnapelőtt, a szobában fény árad szét, a kised szét tekint, keresi és várja anyja mosolygó tekintetét és unszoló emlőjét. Oh de hiában. Az édes anya nem lép elő, édesen zengő hangját nem hallhatni, gyöngéd karja nem öleli, duzzadt emlői nem enyhítik.

Megerednek könnyei, zokogni kezd. Máskor, hogy ha hangját hallotta, rögtön hozzá sietett, felvette és megszóltatta.

Most azonban hiában sir, hiában zokog, az édes anya epedve várt arca nem mutatkozik sehol.

Egy idegen ocsmány szolgálót fogadtak a minap. Durczás arczával, ijesztő magatartással az lép most elé, kérges tenyerével megragadja s egy fehér folyadékkal telt poharat nyom szájába.

Szegény ártatlan, te nem tudod, hogy abban a pohárban tej van, hasonló ahhoz, mit anyád emlőiből szívtál, te csak az éhséget és szolgálód kezének szorítását érzed.

Az estve mikor elszunyadtál, mily édesdeden öleltek az anyai karok, mily puha és édes volt az emlő, most pedig mily gyöngédtelen a szolgáló keze, és mily kemény a pohár széle.

A sors mostoha keze megragadott és Olaszthon szelid ege alól egyszerre az északi sark jéghegyeire dobott.

Ily sanyaru változás után lehet-e csodálkozni, ha megerednek a szegény ártatlan kisednek könnyei, ha éhség és a fájdalomtól gyötörtetve, addig sir, míg a sirás hörgéssé, a hörgés pedig tompa rekedt nyöszörgéssé válik.

Akár hányszor megtörténik, hogy egy egy szegény gyermek két napig sem eszik és iszik semmit, hanem csak folytonosan sir, kivéve néhány órát, mely időre az álom könnyőrül a szerencsétlenen.

Ha az ilyen elválasztás nagy szerencsétlenség a kisedre, de a környezetre nézt sem kicsi dolog ám. Két három sőt több napot is folytonos gyermekordítás között tölteni, rémületes dolog. Hát a szegény anya! A közös nyomorból annak jut még igazán ki. Szivszakva hallgatja gyermeke zokogását, az ajtó nyílásán, vagy az ablakon át lesi keserves vergődését. Tejláztól felizgatott lelkében az okossággal birokra kel az anyai

érzés. Nem egyszer megtörténik, hogy egy két napi idő köz után a gyermek makacssága, vagy rosszul léte által kényszerítette az elébe tolt akadályokon keresztül tör és gyermekét újból megszoztatja. A felizgatott kedély-állapot és hosszas állás által némileg már megromlott tejnek mohó élvezete ilyenkor a gyermekre bizonyos betegség.

Ha ez nem következik is be, ha a környezet képes is vissza tartani az anyát a szoptatás újra megkezdésétől, hogy a gyermeket hallgatásra és megnyugvásra bírják, mulattatására ezer meg ezer féle játékszert próbálnak kitalálni. Az egész ház úgy szólva a gyermek szolgálatába áll. Ő lesz a központ, mely körül az egész család minden tagja forog.

Ennek az a következménye, hogy az elválasztás ideje alatt hozzá szokik ahhoz, hogy folytonosan szolgálják, hogy folytonosan mulattassák. A család tagjainak azonban egyéb dolguk is van. A szolgálatot előbb-utóbb, kisebb vagy nagyobb mérvben fel kell mondani. Ekkor a szokás követelőleg lép fel. A kinem elégitett követelés fájdalmat hagy maga után, a fájdalom pedig a gyermeknél sirásban nyilvánul, a folytonos sirást fellelte nehéz kiállani, a szolgálatot sem lehet teljesíteni, középutat választanak tehát az emberek, és rendszeren egy-egy száraz dajkát fogadnak a bögő gyermek mellé, kinek élet-feladata azt a rossz gyermeket folytonosan czipelni, a száját bedugni, hogy ne ordítson, tánczolni, ugrálni, énekelni, szóval magából egy szeszélyes gyermek mulattatására ezer-féle játékszert csinálni.

Dózsa Dénes.

(Folytatjuk.)

T Á R C S A

Az élettan tanításának fontossága a leányiskolák felsőbb osztályaiban.

Hol a kezek és fejek erősek, a tüdők nagyok, a testek erőteljesek, oda esnek a nagy terhek s a hova ezek esnek, oda esnek a nagy jutalmak is.

Élet törvényei.

Kemény és szívós izmu, ruganyos idegű ember az, ki az élet nagy munkáját végezi.

Matheros.

Mire való annak a leánynak élettant tanulni? Nem lesz abból doktor!

— Szólt hozzám X-né urasszony, midőn leánya vizsgájáról haza felé mentünk. — Az a csunya csontváz most is előttem áll! Azok az irtózatoss képek, br! most is borzadok! S hogy beszéltek arról a tüdőről, vérkeringésről, mintha csak nekik való dolgok volnának azok! Már mennyivel helyesebb lett volna, ha ad-

dig szavalnak egy pár szép francia vagy német verset vagy akár fordítottak volna egy-egy gyakorlatot!

— És lássa asszonyom, én sokkal inkább gyönyörködtem ezekben a feleletekben, mintha a francia, vagy német classikusok legszebb költeményeit szavalják el vagy Ploetz, Ahn és Ollendorf minden gyakorlatát hibátlanul fordítják le!

— Hogyan? ön ellensége az idegen nyelveknek és — helyesli az élettan tanítását leányiskolákban?

— Ellensége nem vagyok semmi féle művelt nyelv tanításának; sőt elismerem sok tekintetben azoknak hasznát. Csak ne tulajdonítsunk egyiknek sem igen nagy fontosságot az ember lételet legközelebből érdeklő ismeretek rovására. — Mert ha orvos nem is lesz ezek iskolák növendékeiből, de anyák lesznek s hol nyerje az anya a szükséges élettani ismereteket, ha nem az iskolában?

— S mihez fogjanak az anyák az élettani ismeretekkel, mit akar ön?

— Mit akarok? Körülnézett-e asszonyom abban a tanteremben jól? Láttá-e azt a sok sápadt arcot, vézna termetet? Vagy tekintsük a nagy társadalmat! Nemde ritkán találkozunk egészen egészséges emberekkel, de fájdalom! igen-igen gyakran különböző gyöngélkedésekkel vagy épen gyógyíthatlan bajokkal.

— Nos? Ennek tán az anyák az okozói?

— Igen, asszonyom, ha nem is mindig, de legtöbbször a hibás nevelés — s engedjen meg e kitételért: az anyák tudatlansága okozza, hogy oly ritkán találkozunk egészséges, erős gyermekekkel s hogy a halál oly sok szép reményre jogosító gyermeket korán elragad a szülői szivtől.

— Én nem értem önt! Hát nem az anyák azok, kik oly hön szeretik gyermekeiket, mint senki más? Nem ők azok, kik saját életök föláldozásával képesek volnának gyermekeik életét megváltani?

— Igen is, ők azok, s épen ennélfogva vannak ők arra hivatva, hogy gyermekeik szervezetét épségben, egészségben megőrizzék. De ezt csak úgy tehetik, ha kellő ismeretekkel rendelkeznek.

— Csak nem kívánja, hogy minden anya egyzersmind orvos is legyen?

— Azt nem: azonban az emberi szervezetről s e szervezet élettüneményeiről, különféle működéseiről legalább főbb vonásokban minden anyának tiszta fogalommal kell birnia!

— Én még most sem értem önt. Miért kellene egy anyának ezekkel az irtozatos trdományokkal foglalkoznia?

— Ha megengedi, világosabban szólok. Egy pár példát említek. — Ön ismeri N. Piroskát.

— Hogy ne ismerném! S tán az sem néz elég jól ki? Sőt még izmos is.

— Izmos; meglehetősen jól néz ki, ha csak egy felületesen tekintjük; de szervezete beteges, gyöngé. Nem régen, épen az ön estélyén alig tánczolta egyszer körül a termet s már olsárgult, erős szivdobogást kapott, ki kellett vezetni. Ha hűvösebb szél fu, ő köhög, a hosszabb gyaloglást sem állja ki rossz következmények nélkül.

— Oh ez mind esekélyesség! Aztán csak nem kívánja, hogy egy kisasszony olyan tenyeres, talpas legyen mint egy konyhaszolgáló!

— Ah, bocsanat, el is feledtem, hogy a gyöngéesség, sápadtság, köhécselés az előkelőséghez tartozik.

— Ön gonyolódik, mint rendszeren, midőn erről a tárgyról van szó; de végre is mit tehet róla az anya.

— Csekélység s mit tehet róla az anya? — Ha ismeri az anya az emberi szervezetet, mindőn Piroška még csecsemő korát élte; ha tudja, hogy a tüdő erőteljes fejlődésére, az agy, az idegrendszer, a vérkeringés szabályos működésének föntartására első kellék a tiszta, élenydús levegő: nem tartja gyermekét tikkasztó meleg szobában, melybe ritkán engednek friss léget

abban a félelemben, hogy a gyermek meghül, — Ha tudja, hogy az izmok ruganyosságát, erejét a kellő mozgás adja meg, nem tartja gyermekét csaknem mindig a szobában, hogy üljön a dajka ölében; vagy később — könyv, zongora vagy kézi munka mellett: hanem kiviszi gyakran a szabad levegőre; hadd mozogjon, hadd fejlődjék az áldott lég és napsugár befolyása alatt. Hisz a mozgás, a szabad levegő fő feltételei egészségünk föntartásának.

Vagy tekintsük V. Honát; alig 18 éves s már sápkóiban szenved. Mi okozta ezt? Erősen megvagyok győződve — a mennyiben a családi viszonyokat ismerem, hogy a mozgás hiánya, a szabad levegő ritka élvezete, s ha hozzá adjuk még a czélszerűtlen táplálkozást, a korához nem illő regények olvasását: megtaláltuk az alapot vagy is azon okokat, melyek e gyermeket ily korán egy veszélyes és rendszeren rossz kimenetelű betegségbe döntötték.

— Ha már a többit meg is engedem, de miként állithatja, hogy az a gyermek rosszul volt táplálva? Ez tulzás.

— Nem tulzok. Mert V.-né asszonymnak meg vannak a maga elvei, anélkül, hogy a gyermeknek kevés és csak gyöngé, azaz nem tápdús élelelemre van szüksége. Ez egyik oka annak bizonyára, hogy fiai és leányai annyira fejletlenek, betegesek. Kevés, vízzel hígított tehéntej, burgonya, gyöngé leves és csak ritkán, ritkán hus, ez ott a gyermek tápláléka. Pedig, ha az anyagesere, a vérkeringés törvényeivel tisztában volna, nem így cselekednék! Ha tudná, hogy az emberi test folytonosan anyagot vesz a tevékenység, a meleg kisugárzása által s ezen anyagot épen a táplálékból kell kipótolni: akkor azt is tudná, hogy ha a táplálék nem tartalmazza kellő mennyiségben mindazon elemeket, a melyekből testünk alkotva van; az ember elerőtlenedik, valamint azt is, hogy a gyermek, kinél a tevékenység, a hőkisugárzás sokkal nagyobb s a kinek teste fejlődésben lévén, a tápanyag egy részét új szövetek képzésére használja föl: még tápdúsabb eledelt igényel mint a felnőttek!

— Azt csak nem kívánja, hogy a gyermek gyöngé gyomrát nehéz eledelével tultömjék?

— Azt a viláért sem, mert a tultömés a szervezet fejlődésének rovására történék.

— A ki az élettan törvényeivel ismeretes, meg tudja választani a tápanyagot úgy, hogy az kitűnően tápláló, könnyen emészthető, s a mellett kellő mennyiségű legyen.

— A mindemapi élet lépten-nyomon bizonyítja, hogy mily nagy szüksége van az anyának az élettani ismeretekre. Ezen ismeretek hiánya okozza azt, hogy vagy épen semmi elvet sem követnek a testi nevelést illetőleg, vagy ha vannak elveik, azok a legtöbbször hamisak!

— Ön nagyon fekete szemüvegen át nézi a nevelést és igen szigorú a dolgok megítélésében.

— Azon dolgok megítélésében, a melyek a gyermek jóllétét, boldogságát vagy boldogtalanságát esz közlik, nem lehetünk elég szigoruak! Vagy ön nem tapasztalta asszonyom, a mit épp az imént említék, hogy az egyik anya tulzó féltékenységében elzárja gyermekét a szellemi és testi erőt tápláló napsugártól és friss légtől?

— A másik edzeni akarja s oly vékony, rövid ruhába öltözteti, a mely mellett lábszárjai, karjai csupaszon maradnak; vagy hideg szobában kényszeríti aludni (mi az edzés leple alatt rút fukarságból a nevelő intézetekben is mindennapi dolog.)

— Pedig, ha tudná, hogy minő edzés ez! Következményei: vérszegénység, vértodulás, a bőr idegei elvesztik érzékenységüket stb. — Vagy tegyük föl, hogy ily világosan észrevehető következményei nincsenek, akkor határozottan a növekedés, a fejlődés kárával történik ez a bölcsen kigondolt edzés! Miként a növényeknek, úgy az emberi testnek is meghatározott hőfokra van szüksége arra nézve, hogy növekedjék, hogy fejlődjék. Hasonlitsuk össze a havas növényvilágát, azokat az elcsenevészett fákat az alatt elterülő erdő dús lombozatu fáival; az eszkimot a mérsékelt vagy meleg földöv lakójával; s azt hiszem meg leszünk győződve e törvény igazságáról.

— De eltekintve a szoros értelemben vett nevelési eljárásoktól az ember szervezetéről, életműködéséről szóló ismeretek bizonyos felmerülhetők eseteknél rendkívül nagy hasznára lehetnek az anyáknak.

Binder Laura.

(Folytatjuk.)

VEGYESEK.

— **Meghívás** A kolozs megyei tanító-testület központi köre f. évi első rendes gyűlését Kolozsvárt, 1881 február hó 3-án tartja meg a következő tárgysorozattal: 1) d. e. 9—³/₁₀-ig nyilvános tanítást tart a belső farkas utczai ev. ref. leány iskolában tanítónő **Vadas Zsuzsa** k. a. 2) ³/₁₀—10-ig a tanítás megbírálása. d. e. 10 órakor a gyűlés folytatása a városi polgári iskola helyiségében ily rendben: 3. Elnöki megnyitó beszéd. 4. Jegyző jelentése a múlt gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítéséről. 5. Tisztviselők megválasztása. 6. Jelentés a nyilvános tanításról. 7. Felolvasást tart **Binder Laura** k. a. felső leányiskolai tanítónő. 8. Szakelőadás vitatkozással egybekötve „Az irvaolvasás fanmenetéről.“ Előadó **Benedek Samu** kép. gyak. isk. tanár. 9. Felolvasás dr. **Bartók István** polg. isk. tanár urtól. 10. Intézkedés a B.-Hunyadon tartandó második körü gyűlés tárgyában. 11. Indítványok tárgyalása. — E gyűlésre a tagok s a tanügy iránt érdeklődők tisztelettel meghivatnak. Kolozsvárt, 1881. jan. 15. **Benedek József**, körü elnök. **Rieger Imre**, jegyző.

— **A III. egy. tan. gyűlés végrehajtó bizottsága** Budapesten jan. 6-án **Lakits V.** elnöklete alatt gyűlést tartott. Felolvasták az albizottság által készített az országgyű-

léshez intézendő kérvény szövegét. A részletes tárgyalásnál élénk vita támadt egyes pontok felett, mivel a bizottsági szöveg igen erősen megtámadja a kormányt. E pontjainak módosítása után a kérvény elfogadtatott és bizottság küldetett ki, mely felkéri **Molnár Aladár** orsz. gy. képviselőt a kérvény benyújtására. Ezen kívül a gyűlés elhatározta, hogy e kérvényt sokszorosítja s az összes hazai egylet-eknek a szövetségi alapszabályok kíséretében azon kérelemmel küldeti meg, hogy Kérületeik orsz. gyűl. képviselőinek adják át, s őket a kérvénynek annak idején való pártolására kéri fel.

— **Az „Erd. Prot. Közlöny,”** e derék egyházi lap, melyet **Szász Domokos** eh. kerületi főjegyző gonddal és kiváló szakértelemmel szerkeszt, a XI. év folyamba lépett. Az első szám tartalma: Uj év. Milliós alapítvány Szécsy Károlytól, ki **Hirsch br.** nagyszerű alapítványi tényét méltatja érdeme szerint, ezután **Parádi Kálmán** kezd cikksorozatát a protestans tanügyi bizottság által kidolgozott tanításterv természetrajzi ágára vonatkozólag. Döntvény a keresztelesek ügyében. Vidéki élet. Lapszemle. Tárcaában **Szilágyi Sándor Geleji Katona István** két érdekes levelét teszi közzé. **Hegedüs István** „Irgalom angyala“ cím alatt a **De Vigny Alfrid** „Eloa“ című vallásbölcselemi költeményéből közöl mutatót. Különbözők. E lapot annyival inkább ajánljuk olvasóink figyelmébe, mert szerkesztője szíves volt az Eötvös-alap fiokbizottsága elnöki tiszttel elfogadni azon kijelentéssel, hogy ez alap gyarapítására lapja is fog gyűjteni.

— **Az iskolai takarékpénztárak terjedéséről** tanuskodó jelentések egész halmaza áll előttünk. Nyolczvan nyolcz jelentés az iskolai takarékpénztárak hasznos voltát bizonyítja. A legtöbb nyilatkozat szerint a családok takarítására is nagy befolyással volt ez intézmény. A betétekre nézve a következő jelentést kaptuk: **Abauj-Szántó közli** **Hamburger Ignác**, 56 tanuló, 950 frt; **Arad, közli** **Máday Mátyás**, 21 t. 24 frt; **Bodnér k.** **Czanik Gyula**, 29 t. 5 fr; **Budapest, Lipotmező, k.** **Hofer Ferencz**, 12 t. 12 frt; **Budapest, állami kép. k.** **Kun Alajos**, 50 t. 39 frt; **B.-pest, pold. isk. k.** **Roller Mátyás**, 57 t. 56 frt; **Eger, közs. isk. k.** **Bánhid Gyula**, 53 t. 7 frt; **Gicz.** 28 t. 30 frt; **Kassa, áll. főreáltanoda, k.** **Lócz Ignác**, 189 t. 255 frt; **Keszthely, polg. isk. k.** **Fried Ignác**, 24 t. 21 frt; **Kisperkátá, k.** **Paulovits Alajos**, 20 t. 2 frt; **Körmöczbánya, állami főreált. k.** **Kupis Leó**, 86 t. 341 frt; **Nagy-Kikinda, k.** **Woltinger Izidor**, 126 t. 1696 frt; **Salgó-Tarján, bányatelep** 74 t. 27 frt; **Szeged, Rochus v. k.** **Nemeskay István**, 22 t. 21 frt; **Szegszárd, polg. isk. k.** **Kramér János** 60 t. 43 frt; **Tállya, ref. isk. k.** **Szilva János**, 33 t. 23 frt; **Veszprém, főelemi isk. k.** **Braun Fülöp**, 137 t. 127 frt; **Z. Szt. Gróth, ev. isk. k.** **Szűcs Imre**, 16 t. 2 frt; **Zenta, k.** **Bakody Márton**, 40 t. 6 frt; **Az iskolai takarékpénztárak száma a 170-et már meghaladván, kívánatos, hogy márczius kezdetén a kezelők nagyobb száma tudósítana engemet — csak ily röviden — az üdvös ügy menetéről. Majd június kezdetére kérem a bővebb tudósítást, t. i. a feleletet az ismert 6 pontra. Budapest, 1880. decz. 16.**

Weisz Bernát Ferencz a nemzetgazdasági egyesület isk. takarékpénztári szakbizottságának elnöke.

— **A háziipar oktatásának terjedésére kedvező világot vetnek a közoktatási miniszter ur által közzétett következő adatok:** Pozsonyban van egy iparitanító képző-intézet 60 bennlakó növendékre berendezve. Zay-Ugrócon egy műmetszési tanműhely van összekapcsolva a felső népiskolával. Ez intézet kiképzett már 87 tanuló, képzés alatt van 16 tanuló, valamennyi kézimunkás. Aranyos-Maróthon, Baánban, Bitsén, Érsekújvárott, Körmöcön, Nagy-Szombatban, Szokolcán, Zsolnán nőipari tanműhelyek vannak. Besztercebányán harmonion készítő tanműhely van 4 tanulóval. Uj-Bányán az anyag műszerű feloldozására állított tanműhely van 16 tanulóval. E tanműhelyeket az állam segélyével, s részben a városok támogatásával valamennyit a pozsonyi I. házi ipart és ipari oktatást terjesztő egyesület tartja fenn. A borsod-miskolci, háziipar terjesztő egyesület állami segélyvel női ipari tanműhelyt tart fenn Miskolcon. A tanulók száma 60. A szepesi egyesület Kézmárkon műszövési tanműhelyt (tanuló 14), a zempléni egyesület Sátoralja-Ujhelyen két kosárfonó tanműhelyt (43 tanulóval), Homonnán műmetszési tanműhelyt (16 tanulóval), a gömői egyesület Rimaszombatban műmetszési (tan. 12), Dobsinán márványcsiszoló (tan. 4), Rimaszombatban női-ipar tanműhelyt (tan. 18) tart fenn, szintén jórészt állami segélyvel. Továbbá a felső-tiszavidéki egyesület Beregszászon női-ipar tanműhelyt (48 tan.), s ugyanott kosár-fonó tanműhelyt (18 tan.), tart fenn; a székely egyesület Seps-Szt-Györgyön szövészeti tanműhelyt, női ipar iskolát és lenkészítő gyárt, Kézdi-Vásárhelyen műfaragó iskolát szervezett. A központi háziipart terjesztő egyesület Budapesten, Vácott kosárfonó tanműhelyt tart fenn. A soproni egyesület Sopronban tart intézetet a lombfűrészelés, faragás, asztaloság, kosár-, szatyor- és szalmafonás tanítására. Vann benne 61 tanuló. Az erdélyrészi házi ipar- és iparfejlesztő egyesület Bánfi-Hunyadon gyermekjátékkészítésre, Maros-Ludason káka-iparcikkre tart fenn tanműhelyt, államsegélyvel. Végül van Kassán egy köztövisi tisztán állami intézet 12 növendékkel.

— **A „Magyar Paedag. Szemle”,** melyet Rill József kitünő buzgalommal szerkeszt, érdekes füzettel zárta be a lefolyt évet. A következő tartalommal jelent meg: Az „unitárius közönség” és a népiskola. Rill Józseftől. (Buzogány Áron életrajzával, fénykép-nyomatu arcképeivel és neve sajátkezű aláírásának lenyomatával.) A „jellemképzésről.” (Pályázati munka). Kucelnik Vilmától. A „tanügyi ébredés korszakából.” Közli Kovács Samuel. A „tanító és a nemzetiség.” Berecz Gyulától. „Szabadalmazott méreg.” Zádor Gyulától. Irodalmi Kaifauz: a) Könyvek és taneszközök. (7 b. rálat, 15 ismertetés.) b) Tanító-egyletek irodalmi működése. (3 áttekintés.) c) Tankerületek tanügyi állapota. (3 referáda) d) Tanügyi-és egyéb irodalmi hírek. (5 hír) e) Könyvészet. (10 könyv czíme.) Tanügyi lapok és folyóiratok rebertoriuma (20 lap tartalma.) Tanügyi krónika. (12 esemény.) Tanítók „Emlékeztető”-je január havára (25 pontban, részletes havi tantervvel.) Pártolást érdemlő ügyes folyóirat.

— **A gondolkodni akarókhöz** a gondolkodni nem akarók érdekében intéri felhívását a „Népis. Tanügy” azon kegyes áttatással élván, mintha a modern paedagogiai lapok legiója elhanyagolná a vallásos nevelést és a gondolkodni nem akarókban közönyt keltene „a vallásos nevelés ideálja” iránt, Nekünk az ellen nincs kifogásunk, hogy „a gondolkodni akarók” a fentirt közlönyre, melyet egyébaránt buzgalommal szerkesztettek, előfizessenek, de az ellen tiltakozunk, hogy a vallásos nevelés ideálját bármely felekezet arrogálja a „modern” lapok legiójával szemben.

A „Család és Iskola” az erkölcsi nevelés kérdésének tárgyalásánál soha sem tépte szét azon benső kapcsolatot, mely a vallásos és erkölcsi érzés között létezik, tehát a modern nevelési lapok közös czíme alatt egyszerre minden oldalra intézett támadást a magunk részéről vissza utasítjuk. Elhiszszük, hogy a „Népis. Tanügy” egyedüli katolikus nevelési közlöny, de nem egyedül foglalkozik a vallásos nevelés ideál-jával.

— **„ABC és a Kard.”** Olaszország az újabb statisztikai összehasonlítások szerint fejenként 42 krt fizet oktatásra, katonaságra pedig 3 frt 64 krt, tehát kaszárnya, kard és puská ez országban $8\frac{2}{3}$ -szor többre kerül mint az oktatásügy. — Franciaország oktatásra kiad fejenként 72 krt, katonaságra pedig fejenként 10 frt 36 krt s így a fanciákköztársaság 14-szer többet költ hadügyre mint oktatásra. Ausztriában az oktatás ügy fedezetére egy fejre esik 84 kr, katonaságra 3 frt 22 krt. Nálunk tehát a hadügyre való kiadás az oktatásra való kiadását négyszerre meghaladta. Németország költ oktatásra fejenként 1 frt 43 krt, katonaságra pedig 8 forint 38 krt. A katonás állam e szerint hatszor annyiba kerül mint az iskola. — Angolország költ oktatásra fejenként 93 krt, katonaságra 7 frt 22 krt. tehát 8-szor többet mint az iskolára. Svájcban esik az oktatásra fejenként 1 frt 31 kr. katonaságra pedig 2 frt 33 krt. Végül Észak-Amerikában adnak az oktatásra fejenként 4 frt 69 kr., katonaságra azonban csak 2 frt 33 krt s így ez az egyedüli állam, hol többre becsülik az „ABC”-t mint a „kard”-ot.

— **Nyilvános nyugtatványok.** (Folytatás.) A „Család és Iskola” árában fizettek:

a) 3 frt egész évre.

1. Orbók Mór polg. isk. igazgató Galgóc. 2. Szathmári Királyi Pálné uraknak Budapest. 3. Graf Jakab főgymn. tanár Kolozsvárt. 4. Állami iskola Bánfi-Hunyad. 5. Ev. ref. főgymnasiumi tanári kar Kolozsvárt. 6. Állami polg. iskola Fogaras. 7. Budapesti tanító egyeslet Buda. 8. Demeter Róbert tan. K.-Vásárhely. 9. Állami tanító képezde Sárospatak. 10. Községi iskola K.-Vásárhely. 11. Állami iskola Borsa. 12. Állami iskola Ó-Badna. 13. Boga Bálint igazgató tan. Gy-Alfalu. 14. Sudy K. János igazgató Kassa. 15. Váli Ferencz tan. Pápa. 16. Májai István igazg. tanár Torda. 17. Polgári iskola Zilah. 18. Ipari felső népiskola K.-Vásárhely. 19. Szilágymegyei tanító testület Zilah. 20. Gazdasági felső népiskola Baróth. 21. Vécsei Sámuel kereskedő Kolozsvárt.

Az 1881-ik évfolyam I. felére 1 frt 50 krt.

22. Weisz Bernát Ferencz királyi tanácsos Budapest. 23. Csallóközi Somorjai tanító kör Somorján. 24. Nagy Kálmán tan. Kolozsvárt. 25. Szél György ev. ref. lelk. Báránd. 26. Bora Bálint ev. ref. lelkész H.-Bagos. 27. Dávidházi János ev. ref. lelkész Pocsaj. 28. Fazakas József áll. képezd. tanár Kolozsvárt. 29. Áll. iskola Kovászna. 30. Dömötör Krisztina tanítónő Kecskemét. 31. Tattias Ferenczné Zágon. 32. Állami iskola Vizakna. 33. Weinhold Károly tan. Balatonfüred. 34. Községi iskola M.-Valkó. 35. Gszelmann Mátyás ev. luth. tan. Kapos. 36. Kövesi Sándor ev. luth. tan. Nagy-Vársony. 37. Állami iskola Brassó. 38. Parti Gábor tan. H-Szoboszló. 39. Ev. ref. tanító testület Debreczen. 40. Maros tordai tanító testület M.-Vásárhely. 41. Állami népiskola Felső-Porumbák.

Kolozsvárt, 1881. január 8-án.

Propper Ferencz.
tan.-testületi pénztárnok.